

GOGOL'UN "TARAS BULBA" ADLI ESERİNDE TÜRK İMAJI

The Turkish Image in The Prose of Gogol's "Taras Bulba"

(Makale Geliş Tarihi: 25.04.2019 / Kabul Tarihi: 13.05.2019)

Kübra ÇAĞLIYAN ŞAKAR*

Öz

Esere de adını veren Taras Bulba, cesur bir Kazak askeridir. Kendisi gibi iki oğlunu da savaşçı olarak yetiştirmek isteyen Bulba'nın hayatı savaş meydanlarında geçmektedir. Eserin önemli bir kısmında Kazakların, Lehlilerle yapmış oldukları savaşlara yer verilmesine rağmen, kitabın en başından itibaren Kazakların geleneksel düşmanı olarak Türkler gösterilmektedir.

Bu çalışmada, eserdeki Türk imajı üç alt başlığa ayrılarak incelenmektedir. İlk olarak, *Kazakların en azılı düşmanları: Türkler* başlığında Türkler ve Ruslar arasındaki düşmanlığın aslında dini sebeplere dayandığına, Türklerle mücadele sırasında esir düşüp tekrar ülkelerine dönebilmeyi başaran Kazak askerlerinin kahraman olarak gösterildiğine detaylı bir şekilde değinilmektedir. Çalışmadaki diğer bir alt başlık da *Türklerin dış görünüşleri ve dini inançlarıdır*. Bu bölümde de Türklerin kabul etmiş olduğu islam dininin dış görünüşlerine yansımalarının esere aktarılışı üzerinde durulmaktadır. Son olarak da *Türk ürünleri* adlı bölümde eserde geçen Türk ürünleri ve bunların kalite değerleri incelenmektedir.

* Arş. Gör. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; Res. Ass. Dr. Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Human and Social Sciences, Department of Slavic Languages and Literatures, Department of Russian Language and Literature, kubracagliyan@hotmail.com, ORCID ID: <https://0000-0001-9524-1672>

Tarihi bir eser niteliği taşıyan *Taras Bulba*, dönemin şartlarında Türklerin Ruslar üzerinde bırakmış oldukları imajı net bir şekilde çizmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rus edebiyatı; Nikolay Gogol; “Taras Bulba”; imaj; Türk imajı.

Abstract

Taras Bulba, who gave his name to the work, is a brave Cossack soldier. Bulba who wants to raise his two sons as warriors lives on the battlefield. Although an important part of the work includes the battles of the Cossacks with the Polish, from the beginning of the book, Turks are shown as the traditional enemies of the Cossacks.

In this study, the Turkish image in the work is examined under three subheadings. First, the most fierce enemies of the Cossacks: In the title of Turks, it is mentioned in detail that the enmity between the Turks and the Russians is based on religious reasons and that the Cossacks soldiers who are captured during the struggle against the Turks and managed to return to their countries are shown as heroes. Another subheading in the study is the *external appearance and religious beliefs of the Turks*. In this section, it is emphasized that the reflection of Islam accepted by the Turks to their external appearances is transferred to the work. Finally, the Turkish products and their quality values are examined in the *Turkish products* section.

Taras Bulba as a historical work clearly shows the image that Turks left on the Russians under the conditions of the period.

Keywords: Russian literature; Nikolai Gogol; “Taras Bulba”; image; Turkish image.

Giriş

Gogol’un üzerinde yaklaşık olarak dokuz yıl çalıştığı *Taras Bulba*, onun en çok bilinen eserlerindedir. İlk baskısı 1835 yılında “Mirgorod” adlı derlemede gün yüzüne çıkmıştır. 1842 yılında tüm eserlerini kapsayan bir kitap çıkarmak isteyen yazar, eseri tekrar gözden geçirerek bazı eklemeler yapar. İlk baskısında dokuz bölümden oluşan *Taras Bulba*’yı yazar, bazı eklemeler ve yeni karakterler de dahil ederek 12 bölüme çıkartır (Tretyakov, 2014: 44).

Türk soyundan gelen Kazakistan Kazaklarından farklı olarak, hikayede konu edilen Rus Kazakları; özgürlüğüne düşkün, kanun-nizam tanımayan batıda Polonyalılara (Lehlilere), güneyde ise Osmanlı İmparatorluğu'na ve Kırım Tatar Hanlığı'na karşı savaşıyor küçük Ruslar (Ukrayna halkı)'dır.

Rus Kazakları; Rusya'nın güneye ve batıya karşı güvenliğini karadan ve denizden sağlamaya çalışan, kendilerini savaşa adanmış, geçimlerini savaştıkları yerlerden topladıkları ganimetlerle sağlayan Rus savaşçılarıdır. "*Batıda Dinyeper nehri üzerinde yaşayanlarına Zaporog, Özü veya Ukrayna Kazakları, doğuda Don üzerindeki de Don Kazakları denmiştir*"(Yetişgin, 2006: 693). Eserde bahsi geçen Kazaklar, Zaporozje Kazaklarıdır.

Esere adını veren, aynı zamanda da eserin ana kahramanı olan Taras Bulba, savaşlarda topladığı ganimetlerle çok zenginleşmesine rağmen hiçbir zaman rahat bir yaşamı tercih etmeyen, savaşçı ruhunu her zaman içinde taşıyan ve bunu kendi çocuklarına da yansıtmaya çalışan, mert bir Zaporozje Kazakıdır.

"*Taras Bulba'nın suretinden bahseden edebiyat tarihçileri, tarihsel bir prototip bulmak için, onu birçok kez belirli tarihsel figürlerle tanımlamaya çalışmışlardır. Ancak bu yakınsamalar oldukça dayanaksız ve tesadüfidir. Gogol'un halk şarkılarında ve destanlarda olduğu gibi, tarihi kaynaklarda ve yıllıklarda gördüğü Kazakların, en iyi kahramanlık özellikleri Taras Bulba'da şekillenmiştir*"(Naletova 2015:68).

Eserin büyük bir bölümünde Kazakların, Lehlilerle yapmış oldukları savaşlara değinilmesine rağmen, aslında Kazakların en azılı düşmanlarının Türkler olduğu daha kitabın en başından itibaren vurgulanmaktadır.

Eserde farklı açılardan kendini çok fazla hissettiren Türk imajı; *Kazakların en azılı düşmanları: Türkler, Türklerin dış görünüşleri ve dini inançları ve Türk ürünleri* olmak üzere üç alt başlığa ayrılarak detaylı bir şekilde incelenmektedir.

1.Kazakların En Azılı Düşmanları: Türkler

Kiev papaz okulunda okuyan iki oğlunun eve dönüşünü kutlamak için bütün rütbedeki subayları yemeğe çağırarak Taras Bulba, konuklarına dönerek şu ifadeleri kullanmaktadır:

"*Haydi ağalar, isteyen istediği yere otursun! Ee, aslan oğullarım benim, kaldırın kadehlerinizi! Tanrı sizi kutsasın! Sağlığına, Ostapım benim! Sağlığına, Andreyim! Savaşta hep kazanmanız dileğiyle içiyorum. Müslümanları, Türkleri,*

Tatarları döveceğiz; dinimizi karıştırmaya kalkışlarsa Lehlileri de döveceğiz” (17)¹.

Daha eserin ilk sayfalarında Türklere karşı düşmanlığın hissedildiği eserde Taras Bulba’ya göre şu üç durumda kılıca sarılmak gerekmektedir: “*Birincisi, askerler atamanlarını saymazlar, karşılarında kalpaklarını çıkarmazlarsa; ikincisi Ortodoksluk'a dil uzatılır, atalardan kalma töreler çiğnenirse; üçüncüsüyse, Müslümanlar, Türkler yurda göz dikerlerse. Bu üçüncüsünde düşmana kılıç sallamak, Hıristiyanlık'ın savunulması bakımından ayrı bir önem taşırdı” (20).*

Henüz eve geleli bir gün olmasına rağmen, kutlamadan sonra oğullarını da alarak Zaporojye’ye giden Taras Bulba, yiğitlerin boş işlerle vakit geçirmesine dayanamayarak atamanın² karşısına dikilir ve Kazakların eğlenecek vakitlerinin geldiğini söyler. Bunun üzerine atamanla arasında geçen şu dialog çok çarpıcıdır:

- Eğlenecek durum mu var ki?

- Neden olmasın? **Türklerin**, Tatarların yurdu ne güne duruyor? Basalım oraları.

Ağa hiç istifini bozmadı, çubuğunu yeniden ağızına soktu.

- Olmaz, ne Türklerin, ne de Tatarların yurduna giremeyiz.

- Niçin giremezmişiz?

- Öyle işte. Söz verdik padişaha, barışı bozamayız.

- Ama onlar gavur! Kutsal kitabımız "Gavurları öldürünüz!" diye buyurmuyor mu?

- Hayır, yapamayız. Dinimiz üstüne ant içmemiş olsaydık yapabilirdik. Ama şimdi olmaz.

- Olmayacağını nasıl söyleyebiliyorsun? Neden olmazmış? Bak, aslan gibi iki oğlum var, daha ne savaş yüzü gördüler, ne de düşman tanıdılar. Sen şimdi kalkmış, "Savaşıma hakkımız yok!" diyorsun. Bundan böyle Zaporojyeliler savaşmayacaklar mı yani?

- Hayır, savaşmayacaklar” (40).

¹ Burada ve bundan sonra parantez içinde sayfa sayıları belirtilen çalışmalar şu şekildedir: Gogol, Nikolay Vasilyeviç (2001). *Taras Bulba*. çev. Mehmet Özgül. İstanbul: Engin Yay.

² Rus Kazaklarının başbuğuna verilen ünvan.

Atamanla arasında geçen bu dialogdan sonra çok sinirlenen Bulba, bunu onun yanına bırakmamak için bir isyan başlatır ve bunun sonucunda da Kirdiyaga yeni ataman olarak seçilir. Eski atamandan öcünü aldığı ve onun yerine de yakın arkadaşını ataman olarak seçtiği için kendiyile gurur duyan Bulba, Zaporojyelileri eyleme sürüklemek için ilk olarak yeni atamanla görüşür. Bu görüşmenin sonucunda Kazakları bir araya toplayan yeni ataman bir konuşma yapar. Bir taraftan gençlerin savaş nedir bilmediğini ve Kazakların birbirlerine ve meyhanelere karşı çok borçlandığını söyleyen ataman diğer taraftan da "*Benim bunları Türklerle barışı bozmak için söylediğimi sanmayın sakın!*" (46) diyerek iki yüzlü bir tavır takınmaktadır. Aynı şekilde bir taraftan padişaha karşı savaş açmaya kalkışırsak günaha girmiş oluruz, dinimiz üzerine yemin ettik derken diğer taraftan da "*şu gençleri salsak da Anadolu kıyılarını kayıklarla şöyle bir kolaçan etseler nasıl olur?*"(46) diye sormaktadır.

Bunun üzerine galeyana gelen Kazaklar "*dinimiz uğruna kelimizi vermeye hazırız diyerek*" (46) Türklerle savaşa hazır olduklarını belirtmektedirler. Kazakların savaş için çok hevesli olduklarını gören Kirdiyaga onları şu sözlerle uyarır:

"Madem öyle, sizin dediğiniz gibi olsun. Emriniz başım üstüne. Kutsal kitap "halkın istediği hakkın istediğidir" demiyor mu? Topluluğun düşündüğünden daha iyisini mi düşüneceğiz? Yalnızca şunu bilmenizi isterim: Padişah, gençlerimizin gönül eğlencesini yanımıza komaz. Savaşa hazırlanmış olsak, eksiklerimizi tamamlasaydık kimseden korkumuz olmazdı. Oysa şimdi buradan hep birden ayrılırsak Tatarlar saldırır yurdumuza. Onlar Türklerin çoban köpekleridir. Bizim karşıımıza çıkmayı göze alamazlar, yerimizde durdukça da yaklaşmaktan korkarlar. Ama bir yola çıkmaya görelim, hemen baldırlarımızı dalar, arkadan bizi ısırırverirler. Başka bir gerçek de şu: Hep birden gidersek ne kayığımız yeter, ne de barutumuz. Gene de siz bilirsiniz. İstekleriniz başım üstüne..." (47).

Kirdiyaga'nın sözleri kafalarına girmiş, Kazaklar kendi aralarında bu konuyu görüşmeye başlamışlardır. Bunun üzerine de savaş için gerekli hazırlıklara başlanır. Fakat çok geçmeden içinde Kazakların olduğu büyük bir sal kıyıya yanaşır. İçindekilerden birisi kiliselerin artık Kazakların olmadığı, Yahudilerin elinde kirada olduğu, dua etmek için bile para ödenmesi gerektiği haberini verir. Dahası Ukrayna sokaklarında Katolik papazların dolaştığı, hayvan yerine arabalara da Ortodoksların koşulduğu ve Yahudi kadınların papaz cübbelerinden kendilerine etek yaptıkları haberlerini alan Kazaklar, Yahudileri öldürmek için kendilerine en yakın köye giderler. Fakat buradaki köylüler kiliseleri kiralayanların kendilerinden olmadığını, kendilerinin suçsuz olduğunu söylerler. Bu sözlere aldırış etmeyen Zaporojyeliler, Yahudileri ırmağa atmaya başlarlar. Fakat Yahudilerden biri, Taras Bul-

ba'nın ayaklarına kapanarak: “Efendim, benim soylu efendim! Kardeşiniz Doroş'u tanurdım. Yiğitlikte üstüne yoktu **Doroş**'un, Kazakların göz bebeğiydi. Türklere tutsak düştüğünde sekiz yüz altın verip onu kurtaran benim” (51) der. Bunun üzerine Taras, Yankel adındaki bu Yahudiyi bağışlar. Bu olaydan sonra Kazakların tek amacı Lehistan üzerine savaş açmak ve onurlarını kurtarmaktır.

Eserde Doroş gibi Türklerle mücadele sırasında çok darbe almış fakat yılmamış, tekrar vatanına dönmüş önemli askerlere de değinilir. Bunlardan birisi **Demid Popoviç**'tir. “Yıllardır Zaporojye'de boy gösteren bu sağlam yapılı Kazak ömründe çok şeyleri görüp geçirmişti. Bir akın sırasında Edirne kapılarına kadar varmış, orada yakalanıp ateşe atılmış, saçı –sakalı, bütün yüzü yanmış bir durumda, ölümden kıl payı kurtulup gene Zaporojye'ye dönmüştü” (85).

Diğer bir önemli karakter de **Balaban**'dır: “Kazakların en gözüpeklerinden biriydi Balaban. Denizlerde kaptanlık yaptığı sıralar birçok sefere katılmış, bir keresinde de Anadolu kıyılarını vurmuştu. Sayısız gümüşler, altınlar, zengin Türk giysileri talan ettiler. Ama dönüşte atılan güller kayıkların yarısını devirdi, birçok Kazak denize dökülüp boğuldu. Öteki kayıklar, iki yana bağlanmış sazlar sayesinde batmaktan kurtuldu. Kürekçiler kayıkların burnunu güneşe verip aralıksız kürek çekerek güneşten gözleri kamaşan Türklerin onları görmesini önlediler. Gece olunca taşlarla, kalpaklarla kayıklardaki sular boşaltıldı, delikler onarıldı, üstlerinde başlarında ne varsa kesilip yelken yapıldı; böylece hızlı Türk gemisinin ateşinden kurtuldular. Yurtlarına sağ-esen vardıklarından Kiev'deki Mejigor manastırı başrahibine sırmalı bir cübbe ile Zaporojye'deki Pakrov Kazak kilisesindeki aziz resimleri için gümüş çerçeveler getirmişlerdi. Banduracılar onların bu başarısını yıllarca dillerinden düşürmediler” (109).

Kahraman Kazak askerlerinden bir diğeri de **Şilo**'dur. Esir düştüğü Türklerin güvenini kazanarak onları bozguna uğratan Şilo'nun ülkesine kahraman olarak dönüş hikayesi eserde şu şekilde ifade edilmektedir:

“Türkler kendilerine bağlı bir uşak buldukları için kıvançlıydılar. Birgün şölende tıka-basa yediler, şarabın dinlerinde haram olmasına bakmaksızın körkütük sarhoş oldular. Mosiy Şilo, yanındaki altmış dört anahtarı teker teker arkadaşlarına dağıttı. Tutsaklar zincirleri çözüp denize attıktan sonra ellerine geçirdikleri gemideki bütün Türkleri doğradılar. Kazaklar Zaporojye'ye onurla döndüler, birçok savaş ganimeti getirdiler. Mosiy Şilo'nun ünü ozanların şarkılarıyla bütün ülkelere yayıldı” (106).

Doroş, Popoviç, Balaban ve Şilo gibi kahraman, gözü pek Kazak askerleri bu kahramanlıklarını Türkler karşısında savaşarak, onların esaretinden kahramanlık

örneği göstererek kaçıp tekrar ülkelerine dönmeyi başararak kazanmışlardır. Eserin genelinde Lehistan ile savaş yapılmasına rağmen tüm kahraman olarak gösterilen askerler Türklerle savaş sonrasında ülkelerinde değer görmüş, kahramanlıkları dilden dile yayılmıştır.

"Çetin savaş yıllarında Anadolu kıyılarına, Kırım'ın bozkırlarına, tuzlu havuzlarına, Dinyeper'e dökülen küçük-küçük ırmaklara, koca nehrin bükümlerine, adalarına, hatta Moldav, Ulah illerine, Türk yurdunun içlerine sefere katılmış Kazaklardı hepsi de." (97).

Eserde *"Türklerin çoban köpekleri"* (47) olarak tanıtılan Tatarlar, Zaporjyeye baskın yaparak Kazakların güzel yurtlarını talan etmiş, gizlemiş oldukları hazineleri çalmış, burda bulunan insanları da kılıçtan geçirip esir almışlardır. *"Bu gibi durumlarda Zaporjyeliler hemen atlarına atladıkları gibi çapırcuların peşlerine düşerlerdi. Çünkü tutsak Kazakların Anadolu pazarlarında, İzmir'de, Girit'te satılığa çıkarılmadan önce ele geçirilmesi gerekiyordu. Eğer geç kalırlarsa tepesi perçemli adamların kimlere satılıp, hangi konaklarda kölelik edeceklerini kimse bilemezdi"* (92-93).

İki yüz kayıkla Küçük Asya kıyılarında boy gösteren Zaporjyeliler Anadolu yakasının bereketli topraklarını talan edip *"yurtlarına neşeyle dönmek üzereydiler ki, on toplu bir Türk kalyonu yollarını kesti, açılan ateş sonunda Kazaklar çil yavrusu gibi dağıldılar. Kayıkların üçte biri denizin dibini boyladı, kalanlar ise on iki fiçı dolusu altınla Dinyeper kıyılarına ulaştılar"*(117).

Eserde sürekli Türklerle mücadele içerisinde olan Kazaklar, Türklerin esaretinden kurtulmayı başarıp ülkelerine dönebildikleri zaman gerçek bir kahraman olarak gösterilmektedirler. Bu da Türklerin gerçekten zor bir düşman olduğunun en büyük örneğidir.

2. Türklerin Dış Görünüşleri ve Dini İnançları

Milletleri birbirinden ayıran en belirgin özelliklerden birisi de şüphesiz ki giyim kuşamlarıdır. Her milletin kendine özgü, onu diğer milletlerden ayıran hem geçmişte hem de günümüzde önemli farklılıkları vardır. Bu farklılıkların oluşmasındaki en önemli faktörler; dini inançlar ve kültürel değerlerdir.

Türklerin islamiyeti kabul etmesiyle beraber giyim kuşamlarında da bazı değişiklikler gözlemlenmiştir. Bunların başında da başlarına taktıkları sarıkları gelmektedir. Her ne kadar sarık, müslümanlığın bir göstergesi olarak kabul edilse de, Osmanlı İmparatorluğunun ilk dönemlerinde sarık gayrimüslimlerce de kullanılmaktadır. Bu dönemde tıpkı müslümanlar gibi istediklerini giyinebilme hakkına

sahip olan gayrimüslimlerin haklarına, 16. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren müslüman halktan ayırmak için, bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Gayrimüslimlerin müslümanlar gibi sarık takmaları yasaklanmıştır.

İslam dininin getirdiği diğer bir özellik de renk kavramıdır. Yeşil renk İslamiyetin bir sembolü olarak görülmüş ve gayrimüslimlerin bu renkleri kıyafetlerinde kullanmaları da padişahların fermanlarıyla yasaklanmıştır.

Kıscacı Osmanlı'da *"kıyafet ve özellikle başlık bir insanın dinini ve sosyal statüsünü belirleyen önemli unsurlardır"* (Arıç 2006). Eserde de Türklerin dini ve sosyal statüsünü belirleyen unsurlar şu şekilde ifade edilmektedir: *"Oralarda Tatarlar durmadan cirit atarlar, Türkler yerlerinden kıpırdamasalar bile, yeşil sarıklı başlarını çevirip sertçe bakarlardı.."*(37).

Başka bir yerde ise, Zaporojyeliler'in Anadolu yakasına iki yüz kayıkla deniz seferine çıktıkları, Anadolu'nun bereketli topraklarını talan edip, yakıp yıktıklarından bahsedilmiştir: *"Katrana bulanmış Kazak şalvarları, kara kırbaçlı, kaslı kollar dört bir yana korku saldı. Üzümler çiğnendi, asmalar söküldü, camiler pislendi"*. Bu hadisenin sonucunda da *"Yüzlerce müslüman sarığı renk renk çiçekler gibi deniz kıyılarına, kanla sulanmış savaş alanlarına saçıldı"* (117). Buradaki *"müslüman sarığı"* savaş esnasında ölen Türkleri temsil etmektedir.

İslam dininin getirdiği bir diğer gereklilik helal ve haram kavramlarıdır. *"Bir kavram olarak "haram"; yapılması, yenilip-içilmesi, kullanılması ve inanılması dinen yasak olan şeyler demektir. Helal ise, yasaklardan arındırılmış anlamına gelmektedir. Bu iki kavramı biri diğerinin zıddı olarak tanımlamak da mümkündür"* (Erdem 1997:151). Dini inancı gereği bir müslümanın haram olan içkiyi içmemesi gerekmektedir. Hikayede gözü pek bir Kazak askeri olarak tasvir edilen Şilo, Trabzon yakınlarında arkadaşlarıyla beraber Türklere esir düşmüştür. Birçok işkenceye maruz kalmalarına rağmen hiçbiri dinini değiştirmeyen, içlerinden yalnızca biri (Şilo) dinini değiştirerek başına müslüman sarığı takar. Bu şekilde Türklerin güvenini kazanır. Bu güvenin üzerine eline zindanın anahtarını verirler. Arkadaşlarına yapmadığı eziyet kalmaz. Fakat birgün şölende dinen haram olan şarabı içip kör kütük sarhoş olan Türklerin bu durumundan istifade eden Şilo, tüm arkadaşlarını kurtarır. Eserde müslümanların dinlerinde haram olan şarabı içmeleri ve bunun sonucunda da tutsak olan Kazakların Türkleri bozguna uğrattığı ülkelerine kahraman olarak dönüş hikayeleri şu şekilde ifade edilmektedir:

"Türkler kendilerine bağlı bir uşak buldukları için kıvançlıydılar. Birgün şölende tika-basa yediler, şarabın dinlerinde haram olmasına bakmaksızın körkütük sarhoş oldular. Mosiy Şilo, yanındaki altmış dört anahtarı teker teker arkadaş-

larına dağıttı. Tutsaklar zincirleri çözüp denize attıktan sonra ellerine geçirdikleri gemideki bütün Türkleri doğradılar. Kazaklar Zaporojye'ye onurla döndüler, birçok savaş ganimeti getirdiler. Mosiy Şilo'nun ünü ozanların şarkılarıyla bütün ülkelere yayıldı" (106).

Eserde dini inançları gereği sarık takan Türklerin, yine dini inaçları gereği yasak olan içkiyi içtikleri vurgulanmaktadır. Bu da bize aslında o dönemde dinin yükümlülüklerine sadece dış görünüş noktasında bağlı kalındığını göstermektedir.

3. Türk Ürünleri

"Türlere birçok yabancı ülkede savaşçı, acımasız, dünya kültür ve medeniyetine katkısı olmamış bir topluluk imajı verilmek istenmektedir"(Yalçıntaş, 1982: 142). Fakat bu görüşün aksine tarih sahnesinde en uzun varlığını ve bağımsızlığını korumuş, fethettiği topraklardaki insanlara ve tarihi eserlere hoşgörülle yaklaşmış, aynı zamanda da buralara kendi kültürünü de yansıtmış bir toplumdur. Bunun en güzel örneği İstanbul'dur. Fethedildiği tarihten (1453) bu yana Bizanslılara ait birçok tarihi eser günümüzde de hala sapasağlam durmakta ve ziyaretçilerini karşılamaktadır.

Bahsedildiği gibi Türkler savaşçı ve acımasız bir toplum değildir. Bu görüşün aksine üreten bir toplumdur. Yaşadığı bölgedeki ham maddelerden kendi ihtiyaçları olan birçok ürünü kendi icatlarıyla ya da savaşığı veya etkileşim içerisinde olduğu toplumlardan öğrenerek yapmaktadırlar.

"Türk hayatında tabii ilk ham madde ağaçtır. Ağaçların çokluğu ve rahat işlenebilir oluşu sebebiyle, ağaç eşya yapımının kolaylığı ilk olarak ağacın işlenmesini gerektirmiştir" (Baykara,2001:129). Bunun sonucu olarak da savaşta kullanılan tabanca ve kama³ gibi malzemelerin süslemeleri yapılır. Bu yöntem eserde şu şekilde geçmektedir:

"Ateş rengi cepkenlerinin üstüne işlemeli kemerler kuşanmışlardı. Bu kemerlerde **Türk işi gümüş kakmalı⁴ tabancaların** sapları gözükiyor, kılıçlar çizmelere vurdukça şakır şakır ediyordu" (23).

"Gözünü mal hırsı bürüdüğü için ölünün üstündekileri soymaya koyuldu. **Sapı sedef kakmalı Türk kaması** ile altın dolu kesesini kemerinden aldı;" (88)

Türkler zamanla gerek kendi yaptıkları gerekse de diğer toplumlardan öğrendikleri ürünlerde kendilerini çok fazla geliştirerek bir marka değeri kazanmış-

³ Silah olarak kullanılan, ucu sivri, iki ağız da keskin uzun bıçak.

⁴ Ağaç üzerinde veya diğer ahşap malzemede, mobilyada, belirlenmiş desen ve çizimlere göre oyulmuş yuvalara gümüş, sedef vb. süs maddeleri kakılıp oturtularak yapılan iş.

lardır. Bu ürünlerin başına getirilen Türk sözcüğü onun ne kadar kaliteli olduğunu kanıtlar niteliktedir. Eserde de özellikle savaş malzemesi olarak kullanılan ürünlere çok fazla rastlanılmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

“Çiçeği burnunda, acar bir Kazak olan Kobita, Leh ordusunun yiğit bir cenkçisiyle gırtlak gırtlığa kapışmıştı. Epeyce süren bir boğuşmadan sonra **tam sivri Türk kamasını** çekip düşmanının göğsüne saplamıştı ki, kendisi de şakağın-
dan yediği yağlı bir kurşunla oracığa yığılıverdi”(87).

“ Ama ordu yazıcısı antlaşmayı getirip de ataman mührünü basınca, Taras Bulba **en has çelikten yapılma Türk işi yatağanın**⁵ çekti; dizinin üstünde bir vuruşa ikiye böldükten sonra bir parçasını bir yana, öbür parçasını bir yana fırlattı (137).

Eserde ürünün tasviri için kullanılan “*tam sivri*” ve “*en has çelikten yapılma Türk işi*” gibi sözcüklerle ürünün kalitelisi ve niteliği vurgulanmak istenmektedir.

Türkülerimizde de geçen, ülkemizde “*Acem şalı*” olarak bilinen, İran’da dokunan şallar; Türk kadınlarının genellikle omuzlarını örtmek için kullandıkları değerli kumaşlardır. Eserde Zaporojyelilerin Anadolu topraklarını talan edip yakıp yıktıklarından, aynı zamanda burada buldukları değerli Acem şallarına da verdikleri zarardan şu şekilde bahsedilmektedir: “*Kazaklar en güzelinden Acem şallarını kesip kesip kirli mintanlarının bellerine kuşak yaptılar*” (117).

Bunların dışında eserde ev için gerekli olan malzemelerin de Türkiye’den ve başka ülkelerden geldiğine değinilmiştir: “*Köşelerdeki dolapların raflarına testiler, mavili-yeşilli sürahiler, şişeler, oymalı gümüş kupalar, yıldızlı kaseler dizilmişti. Bunların her biri Venedik’ten, Türkiye’den, Çerkez illerinden gelmiş; o yiğitlik çağlarında sık sık görüldüğü üzere, Bulba’nın odasına girmeden önce kim bilir nereleri dolaşmış, kaç elden geçmişti.*”(16).

Sonuç

Yüzyıllardır Türkiye’nin kimi zaman savaşarak, kimi zaman da barış içerisinde en çok iletişimde olduğu devlet şüphesiz ki, Rusya’dır. Aralarındaki bu siyasi ilişkiler gelişip derinleşerek edebiyat gibi sanatsal alanda da kendini göstermektedir. Rus edebiyatının temel taşlarından biri olan Gogol’un *Taras Bulba* adlı eseri, bu iletişimi kanıtlar niteliktedir.

⁵ Namlusu kavisli, iki yanı da kesici, bir tür uzun savaş bıçağı.

Eserin büyük bir kısmında Kazakların, Lehlilerle yapmış oldukları savaş sahnelerine yer verilmesine rağmen, aslında Kazakların en önemli düşmanlarının Türkler olduğu daha kitabın en başından itibaren vurgulanmaktadır. Türklerle yapılan savaşlar sırasında esir düşüp tekrar ülkelerine dönebilmeyi başaran Kazak askerleri gerçek bir kahraman olarak nitelendirilmektedir. Bu da Türklerin çok zor bir düşman olduğunu kanıtlamaktadır. Bunun dışında eserde, islam dininin Türklerin dış görünüşlerine yansıdığı da görülmekte ve Türk ürünlerinin kalite değerlerine değinilmektedir.

Eserde farklı açılardan kendini çok fazla hissettiren Türk imajı net bir şekilde çizilmektedir. Rusların gözündeki Türklere edebiyat kaynağından bakmamızı sağlaması açısından Taras Bulba tarihi bir eser niteliği taşımaktadır.

Kaynakça

- Arıg, Ayten Sezer (2006). "Türklerdeki Kıyafetin Kısa Tarihi". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. XXII, Sayı: 64-65-66. <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-64-65-66/turklerdeki-kiyafetin-kisa-tarihi> (Erişim tarihi: 2019.01.23)
- Ataman, kama, kakma, yatağan* terimleri için: <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim tarihi: 2019.02.19).
- Baykara, Tuncer (2001). *Türk Kültür Tarihine Bakışlar*. Ankara. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Erdem, Mustafa (1997). "İlahi Dinlerin Kutsal Kitaplarında Helal ve Haram Anlayışı Üzerine Bir Araştırma". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C. 37, Sayı: 1: 151-173.
- Gogol, Nikolay Vasilyeviç (2001). *Taras Bulba*. çev. Mehmet Özgül. İstanbul: Engin Yay.
- Naletova Tatyana Borisovna (2015). "Geroičeskiy Pafos Povesti N. V. Gogolya "Taras Bulba"". *Vestnik KGU im. N.A. Nekrasova*, № 3, s.68.
- Yalçıntaş, Nevzat (1982). "Yabancı Ülkelerde Türk Kültür Politikası". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 31: 139-150.
- Tretyakov, Yevgeniy Olegoviç (2014). "Ot Mirgoroda do rima: "Ontologiçeskoye Obespeçeniye" Povesti "Taras Bulba" N.V. Gogol (Opıt İnterpretatsii Gogolevskogo "Lokalnogo Teksta" v Paradigme Semantiki Çetreh Stihiy)". *Natsionalny İssledovatel'skiy Tomskiy gosudarstvennyy universitet*. № 2. s. 44-69.

Yetişgin, Memet (2006). “Rusların Türk Toprakları Üzerinde Yayılmasının Sebepleri Üzerine Bazı Düşünceler”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:16: 671-702.